

Onderwerp	Besluitvorming aanpak Amerikaanse rivierkreeften Delfland
Versienummer	-
Dossiernummer	3131
D&H datum	dinsdag 9 april 2024
Wijze agenderen	Openbaar

1) Het gevraagde besluit

1. in te stemmen met het uitwerken van een plan van aanpak voor het beschermen van in 2024 gerealiseerde Natte Ecologische Zones (NEZ);
2. het ontwikkelen van een organisatie- en financieringsstrategie voor de bescherming van nieuwe waternatuur voor de periode 2025-2030.

2) Aanleiding

De Amerikaanse rivierkreeft heeft sinds 1985 een grote opmars gemaakt in Nederland. Uit onderzoek blijkt dat ook in ons gebied veel Amerikaanse rivierkreeften voorkomen. Deze kreeften hebben negatieve effecten op de ecologie, de waterkwaliteit, de waterveiligheid, de biodiversiteit en de beleving van het water. Zij vormen daarmee een risico voor onze kerntaken en voor het behalen van onze doelen, waaronder die voor de Kaderrichtlijn Water (KRW).

Wij hebben het initiatief genomen voor twee onderzoeksporen om de negatieve effecten op onze taken en doelstellingen te verminderen. Deze onderzoeksporen voeren wij uit in samenwerking met het ministerie van LNV, de Provincie Zuid-Holland, Stichting EIS Kenniscentrum Insecten, Wageningen University & Research (WUR) en in afstemming met de collega-waterschappen en gebiedspartners. Dit is eerder beschreven in de informatieve brieven van 26 mei 2020 (Kenmerk 1453850), 24 november 2020 (Kenmerk 1481432), 9 november 2021 (Kenmerk 1556548), 15 november 2022 (Kenmerk 2139460) en 24 oktober 2023 (Kenmerk 2229532).

Het eerste spoor betreft een verkenning naar mitigerende maatregelen en het tweede spoor staat het uitvoeren van een afvangpilot en het ontwikkelen van innovatieve vangmiddelen centraal.

De aanpak van schaaldieren is - gebaseerd op de EU-exotenverordening - de verantwoordelijkheid van het ministerie van Landbouw Natuur en Voedselveiligheid (LNV).

Zie punt 5 voor een reflectie op de beeldvormende commissie Waterkwantiteit en Waterkwaliteit van 14 november 2023.

Voor verdere toelichting zie punt 15.

3) Beoogd effect

Besluitvorming over de aanpak van Amerikaanse rivierkreeften in Delflandse wateren.

4) Kernboodschap

Dossiernummer: 3131

Amerikaanse rivierkreeften vormen een risico voor onze taken en de eigendommen die wij beheren. Het is van belang om de relatie tussen de Europese exotenverordening en vertaling daarvan in landelijk-/provinciaalbeleid, het rapport van de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (RLI) en de KRW te duiden en de rollen te scheiden van de verschillende spelers daarbinnen.

De plicht om in de natuur aanwezige exotenpopulaties op te sporen, te verwijderen, of als dat niet lukt, zodanig te beheersen dat verspreiding en schade zoveel mogelijk wordt voorkomen, ligt voor vier soorten Amerikaanse rivierkreeft én de Chinese wolhandkrab nog bij het ministerie van LNV.

Waterbeheerders, waaronder de waterschappen hebben wel een bestrijdingstaak wanneer dit vanuit onze eigen wettelijke taak (waterveiligheid en waterbeheer) nodig is. Eigenaren van (al dan niet aangrenzende) percelen zijn zelf verantwoordelijk voor de bestrijding of beheersing exotische dier- en plantsoorten.

Waar het om grootschalig afvangen van rivierkreeften gaat betreft dit dus een primaire verantwoordelijkheid van het ministerie van LNV in het kader van de Europese exotenverordening. Dat betekent dat de keuze, de verantwoording van die gekozen strategie en de effectiviteit daarvan bij het ministerie van LNV ligt. Via de Unie van Waterschappen (UvW) én het Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-West spreken wij het ministerie van LNV aan op haar verantwoordelijkheden (zie bijlage 1 en 2).

Volgens het STOWA-rapport 'Rode Amerikaanse rivierkreeften in Nederland: relaties met milieu- en omgevingsfactoren' hebben waterschappen de volgende handelingsperspectieven:

- Het robuuster maken van het aquatische ecosysteem zodat de veerkracht vergroot;
- Het beheersen van lokale populaties rivierkreeften op hotspotlocaties, zoals Natte Ecologische Zones, om de effecten van rivierkreeften tijdelijk te mitigeren. Dit geeft de natuur de kans te herstellen en (geënte) waterplanten te laten ontwikkelen.

Delfland maakt zich grote zorgen over de verspreiding van de Amerikaanse rivierkreeft en zijn effecten op onder andere de aquatische ecologie. Delfland gaat vooruitlopend op de uitkomst van het aanspreken, inzetten op het beschermen van onze Natte Ecologische Zones tegen de rivierkreeft. Op basis van deze informatie wordt het volgende voorgesteld:

1. Het uitwerken van een plan van aanpak voor het beschermen van in 2024 gerealiseerde Natte Ecologische Zones (NEZ);
2. Het ontwikkelen van een organisatie en financieringsstrategie voor de bescherming van nieuwe waternatuur voor de periode 2025-2030.

5) Historie – eerdere besluitvorming

Tijdens de commissie Waterkwantiteit en Waterkwaliteit van 14 november 2023 is een drietal vragen gesteld om te komen tot beeldvorming over de aanpak van Amerikaanse rivierkreeften. Hieronder volgt een reflectie op de discussie die toen heeft plaatsgevonden:

- Welke gebieden/wateren binnen het beheergebied van Delfland hebben volgens u prioriteit om Amerikaanse rivierkreeften aan te pakken?

Er is consensus over het feit dat de rivierkreeftenproblematiek in heel West-Nederland wijdverspreid is en niet eenvoudig op te lossen. Afvangen met als doel volledige verwijdering uit het watersysteem is praktisch en financieel niet haalbaar. Het perspectief voor de waterschappen is gericht op het vergroten van de systeemweerbaarheid en beheersing van lokale populaties op hotspots. Een robuuster ecosysteem heeft meer veerkracht en kan hogere dichtheden kreeften aan bij minder gevolgen voor inheemse flora en fauna. Predatoren hebben daarnaast een rol bij kreeftenbestrijding. Predatoren hebben robuuste

ecosystemen en grote leefgebieden nodig om te kunnen floreren en effect op de kreeftenpopulatie te kunnen hebben.

Voor de beheersing op zogenaamde hotspots dient geprioriteerd te worden. Prioritering kan gedaan worden op basis van bijvoorbeeld dichtheden van rivierkreeften, overlastmelding van inwoners of perceeleeigenaren, KRW-doelen, waardevolle biodiversiteit beschermen, waterveiligheid, etc. Algemeen beeld van prioritering tijdens de beeldvormende commissie is dat deze risico gestuurd dient plaats te vinden. Deze risico's zijn volgens de commissie primair verlies van waternatuur, in relatie tot KRW-doelstellingen, en daarnaast kunstwerken/waterveiligheid. Ook het beperken van overlast werd genoemd als potentieel doel.

- Wanneer wegen de kosten van de aanpak van de rivierkreeften op tegen de overlast en de risico's die de aanwezigheid van rivierkreeften met zich meebrengen?

Uit de resultaten van de afvangpilot bij Delfland (zie bijlage 3, definitieve rapportage afvangpilot rivierkreeften 2022/2023) en proeven bij andere waterschappen blijkt duidelijk dat het afvangen van rivierkreeften zeer arbeidsintensief en kostenintensief is. Daar waar direct belangen van Delfland worden geraakt, zoals verlies van waternatuur en waterveiligheidsrisico's, grijpt Delfland zelf in. Voor andere belangen dient breder te worden gekeken naar financiering, waarbij is genoemd Europa, ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en de provincie Zuid-Holland.

- Zijn er andere onderwerpen, die u mee wilt gaan wegen in uw besluitvorming op dit onderwerp?

Bij de overige onderwerpen werden tijdens de commissievergadering onder andere genoemd:

- Goede monitoring is nodig om te kunnen bepalen wat het effect is van het wegvangen. Denk hierbij aan de tijdsinspanning, methode, kosten en resultaat.
- De juridische mogelijkheden en onmogelijkheden. Het ministerie van LNV heeft een wijziging van de visserijwet in de maak die de mogelijkheden voor waterschappen verruimt. Zie kamerbrief in bijlage 4.
- Maak een goed plan van aanpak met een organisatie en planning voor het afvangen. Afvangen zal altijd een tijdelijk effect hebben, hoe lang ga je door met afvangen op een locatie?
- Dierenwelzijn, hoe worden de rivierkreeften gevangen, wat gebeurt er mee en hoe worden ze gedood?

De commissie heeft duidelijk een oproep tot actie gedaan.

Kenmerk	Onderwerp	Datum
2229532	Informatieve brief aan de verenigde vergadering over aanpak rivierkreeften 2023 dossier 2986	24-10-2023
2139460	Informatieve brief aan de verenigde vergadering over aanpak rivierkreeften 2022 dossier 2704	15-11-2022
1556548	Informatieve brief aan de verenigde vergadering over aanpak rivierkreeften 2021 dossier 2393	9-11-2021
1481432	Informatieve brief aan de verenigde vergadering over aanpak rivierkreeften 2020-2023 dossier 1771	24-11-2020
1470253	Informatieve brief aan de verenigde vergadering over aanpak rivierkreeften 2020-2023 dossier 1771	9-6-2020
1453850	Vaststelling beleidsnota exoten Delfland door VV dossier 1566	13-2-2020

Dossiernummer: 3131

6) Regelgeving en Beleid

De aanpak van schaaldieren is - gebaseerd op de EU-exotenverordening 1143/2014 - de verantwoordelijkheid van het ministerie van Landbouw Natuur en Voedselveiligheid (LNV).

7) Financiën

Financiële gevolgen worden nader uitgewerkt in het voorgestelde Plan van Aanpak. Werkzaamheden die dit jaar worden uitgevoerd vallen binnen de bestaande begroting.

In het Plan van Aanpak worden de kosten verder inzichtelijk gemaakt:

1. per project als mitigerende maatregel, en;
2. overall voor de projectoverschrijdende kosten.

Gezien de taak van LNV worden de totale kosten geïventariseerd en gaan wij het gesprek voeren over compensatie: individueel, in RBO Rijn-West dan wel in UvW verband.

8) Duurzaamheid

Bij het opstellen van scenario's in het Plan van Aanpak wordt mate van duurzaamheid als indicator meegenomen als wegingsfactor.

De rivierkreeften die dit jaar worden afgevangen bij de Natte Ecologische Zones Oude Spui en Lierwating worden, op verzoek, aan Sea Life in Scheveningen aangeboden.

9) Organisatorische en personele consequenties

In het Plan van Aanpak wordt met scenario's mogelijke organisatie strategieën beschreven.

10) OR

N.v.t.

11) Risico's en beheersmaatregelen

Risico	Beheersmaatregel
De test, waarbij in dit jaar aangeplante watervegetatie in 2 NEZ-en tegen rivierkreeftenvraat wordt beschermd, is te kort om resultaat te laten zien.	De test wordt uitgevoerd in zones met verschillende referentievakken en replicaties om zo voldoende gegevens te verzamelen voor statistisch onderbouwde test. Daarbij wordt vegetatie in de NEZ-en geënt om kans op succes te vergroten.
Andere waterkwaliteitsfactoren dan vraat van rivierkreeften zijn dominant waardoor de vegetatie in de NEZ niet tot ontwikkeling komt.	Gedurende de test worden een aantal relevante waterkwaliteitsparameters gemeten.
Tijdens de test is er sprake van diefstal van materiaal en/of vandalisme aan de meetopstelling.	De test vindt plaats op terreinen die niet openbaar zijn en afgesloten kunnen worden.

12) Communicatie (in- en extern) en participatie

Intern

Na vaststelling door Dijkgraaf en Hoogheemraden worden de leden van de VV gevraagd in te stemmen met het uitwerken van een plan van aanpak voor het beschermen van in 2024

Dossiernummer: 3131

gerealiseerde Natte Ecologische Zones (NEZ) én het ontwikkelen van een organisatie- en financieringsstrategie voor de bescherming van nieuwe waternatuur voor de periode 2025-2030.

Extern

Vanaf de start met van de aanpak is extern gecommuniceerd over de aanleiding en de voortgang. Daarmee laat Delfland zien dat wij aandacht hebben voor het probleem en er iets aan proberen te doen. Het onderwerp mag zich verheugen in veel media-aandacht. De communicatie over de aanpak draagt bij aan het water(schaps)bewustzijn en aan bewustwording over de risico's van het uitzetten van exoten in de natuur.

Via de Unie van Waterschappen (UvW) én het Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-West spreken wij het ministerie van LNV aan op haar verantwoordelijkheden (zie bijlage 1 en 2).

13) Bekendmaking en vervolgprocedure

N.v.t.

14) Bevoegd orgaan

Verenigde vergadering.

15) Toelichting

De taak en verantwoordelijkheid strategie Amerikaanse rivierkreeften

In landen van de Europese Unie geldt de Europese exotenverordening 1143/2014 waarop planten en dieren staan die schade toebrengen aan de natuur. Dus ook in Nederland. Onderdeel van de Europese exotenverordening is de Unielijst van invasieve exoten. EU-landen moeten de invasieve exoten op de Unielijst bestrijden. Een deel van deze soorten komt voor in Nederland. De Unielijst krijgt regelmatig een update. De Amerikaanse rivierkreeft staat op deze lijst. Voor lidstaten geldt de plicht om in de natuur aanwezige exotenpopulaties op te sporen, te verwijderen, of als dat niet lukt, zodanig te beheersen dat verspreiding en schade zoveel mogelijk wordt voorkomen.

In reactie op de EU-exotenverordening 1143/2014 heeft het Rijk in maart 2018 met het Besluit natuurbescherming en de ministeriële Regeling Wet natuurbescherming, de verantwoordelijkheid voor de bestrijding van de meeste aangewezen exoten op de Europese Unielijst aan de provincies overgedragen. De verantwoordelijkheid voor vier soorten Amerikaanse rivierkreeft én de Chinese wolhandkrab ligt nog bij het Rijk, namelijk het ministerie van LNV, omdat schaaldieren zijn ondergebracht in de Visserijwet vanwege het commercieel belang.

In tegenstelling tot wat vaak wordt gedacht ligt deze bestrijdingstaak dus niet bij de waterschappen. Het waterschap is wel verantwoordelijk wanneer dit vanuit onze eigen wettelijke taak (waterveiligheid en waterbeheer) nodig is. Denk hierbij bijvoorbeeld aan schade aan dijken of bij ernstige hinder in de doorstroming van ons watersysteem. Het gaat dan voornamelijk om invasieve water- en oeverplanten zoals waterhyacint, waterteunisbloem en Japanse duizendknoop. Eigenaren van (al dan niet aangrenzende) percelen zijn zelf verantwoordelijk voor de bestrijding of beheersing exotische dier- en plantsoorten.

Waar het om grootschalig afvangen van rivierkreeften gaat betreft dit dus een primaire verantwoordelijkheid van het ministerie van LNV in het kader van de Europese exotenverordening. Dat betekent dat de keuze, de verantwoording van die gekozen strategie en de effectiviteit daarvan bij het ministerie van LNV ligt.

Wie zijn de waterbeheerders en wat is hun rol

Het ministerie van LNV heeft momenteel een wijziging van de visserijwet in de maak die de mogelijkheden voor waterschappen verruimt. Zie kamerbrief in bijlage 4. Hierin worden de

Dossiernummer: 3131

waterbeheerders benoemd en de waterschappen. De waterbeheerders betreffen echter een bredere groep aan overheden, namelijk het Rijk, de provincies, de waterschappen en de gemeenten.

De verdeling van verantwoordelijkheden zijn vergelijkbaar met de verantwoordelijkheid voor maaien en baggeren, die ligt voor een groot deel van het wateroppervlak in het beheergebied bij derden. Delfland is maar voor een deel van het water in het beheergebied verantwoordelijk voor het onderhoud. Voor een groot deel van het beheergebied ligt die verantwoordelijkheid bij terrein beherende organisaties (TBO's), gemeenten, agrariërs of particulieren. In de huidige situatie is alleen bij de muskusrattenbestrijding gekozen voor een afwijkende verdeling van verantwoordelijkheden gekoppeld aan de bedreiging van waterveiligheid.

Organisatie en financiering

Het RLI heeft in mei 2023 een adviesbrief 'Goed water goed geregeld' aangeboden aan minister Harbers van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (I&W). De brief richtte zich op het beantwoorden van de vraag welk overheidsbeleid nodig is om de KRW-doelen zo snel als mogelijk te realiseren en om de behaalde doelen vervolgens te bestendigen.

De eerste aanbeveling was: Zorg voor betere doorwerking van de KRW op alle relevante beleidsterreinen en tref hiervoor verplichtende maatregelen. Het kabinet moet waarborgen dat de KRW-doelen en de bijbehorende normen expliciet en bindend doorwerken in de wetgeving, regelgeving en besluitvorming op alle beleidsterreinen die mede bepalen of de KRW-doelen worden bereikt.

Het briefadvies benadrukt dat het behalen van de KRW van alle beleidsterreinen is en niet alleen van de waterschappen.

De waterschappen vanuit onder andere het Regionaal Bestuurlijk Overleg (RBO) Rijn-West maken zich grote zorgen over de verspreiding van de Amerikaanse rivierkreeft en zijn effecten op onder andere de aquatische ecologie. Met een ingebracht stuk in het Bestuurlijk Overleg Water, waarin alle vertegenwoordigers van de RBO's, het ministerie van LNV en I&W aanwezig zijn, heeft onder ander Delfland het ministerie van LNV opgeroepen invulling te geven aan de uitvoering van de Europese Exotenverordening, zie bijlage 1 en 2.

Perspectief en voorstel

Zoals eerder gesteld grijpen de waterschappen tot nu toe alleen in wanneer invasieve exoten de taken en doelstellingen gevaar brengen. Bijvoorbeeld als het om waterveiligheid (muskusratten en Japanse duizendknoop) of het borgen van de afvoercapaciteit van de watergangen (waterteunisbloem). Amerikaanse rivierkreeften zijn daarbij tot nu toe nog enigszins buiten beeld gebleven omdat deze wel graven in de oevers, maar niet de stabiliteit van kades en keringen in gevaar brengen. Daarbij zijn de waterschappen niet verantwoordelijk voor de uitvoering van de Europese exotenverordening ten aanzien van de Amerikaanse rivierkreeften.

Rivierkreeften hebben met hun graafgedrag en vraat effect op doorzicht, waternatuur en ecologie. Vanuit de KRW heeft Nederland doelstellingen met resultaatsverplichting voor de chemische en ecologische waterkwaliteit. Voor veel wateren is de huidige toestand niet toereikend. Wat het aandeel van de rivierkreeften hierin is, is lastig te kwantificeren. In 2023 is Delfland gestart met een beheergebiedsdekkend monitoringsnetwerk voor Amerikaanse rivierkreeften om hier meer grip op te krijgen.

Volgens het STOWA-rapport 'Rode Amerikaanse rivierkreeften in Nederland: relaties met milieu- en omgevingsfactoren' hebben waterschappen de volgende handelingsperspectieven:

- Het robuuster maken van het aquatische ecosysteem zodat de veerkracht vergroot;
- Het beheersen van lokale populaties rivierkreeften op hotspotlocaties, zoals Natte Ecologische Zones, om de effecten van rivierkreeften tijdelijk te mitigeren. Dit geeft de natuur de kans te herstellen en (geënte) waterplanten te laten ontwikkelen.

Delfland gaat vooruitlopend op enerzijds de gesprekken tussen de Unie van Waterschappen en het ministerie van LNV en anderzijds de uitkomsten van onderzoeken naar het relatieve

aandeel van rivierkreeft op de chemische en ecologische waterkwaliteit, inzetten op het beschermen van onze Natte Ecologische Zones tegen de rivierkreeft. Dit zijn gebieden met een relatief hoge ecologische waarde en een stapsteen functie voor soorten in het beheergebied. We starten in 2024 met het testen van het beschermen van aangeplante watervegetatie tegen rivierkreeftenvraat in twee bestaande Natte Ecologische Zones, te weten NEZ Oude Spui en NEZ Lierwatering. Delfland investeert in deze gebieden in het verbeteren van de waternatuur en een robuuster ecosysteem in onze wateren. De Natte Ecologische Zones liggen meestal in KRW-wateren. Dit is een mitigerende maatregel tegen het risico van vernietiging van waternatuur door de Amerikaanse rivierkreeft en staat los van de taak en verantwoordelijkheid van het ministerie van LNV ten aanzien van het uitvoeren van de Europese exotenverordening.

16) Bijlagen

Bijlage 1: Brief aan de leden van het Bestuurlijk Overleg KRW met uiting zorgen schade door rivierkreeften voor halen KRW-doelen (4 april 2024)

Bijlage 2: Brief aan de leden van het Bestuurlijk Overleg Programma Beheersingsaanpak uitheemse rivierkreeft met uiting zorgen schade door rivierkreeften voor halen KRW-doelen (4 april 2024)

Bijlage 3: ATKB Definitieve rapportage afvangpilot rivierkreeften 2022/2023

Bijlage 4: Kamerbrief Opvolging van de motie van het lid Van Campen c.s. over het breder toestaan van de bevissing van de Amerikaanse rivierkreeft (Kamerstuk 36410-XIV-12)

Onderwerp Besluitvorming aanpak Amerikaanse rivierkreeften Delfland
Dossiernummer 3131

De verenigde vergadering van Delfland,

op voordracht van dijkgraaf en hoogheemraden van dinsdag 9 april 2024, dossiernummer 3131;

gelezen het positieve advies van de commissie Waterkwantiteit en Waterkwaliteit.

Overwegende dat:

1. De aanpak van schaaldieren - gebaseerd op de EU-exotenverordening 1143/2014 - de verantwoordelijkheid is van het ministerie van Landbouw Natuur en Voedselveiligheid (LNV)
2. De Amerikaanse rivierkreeft negatieve effecten heeft voor de ecologie, de waterkwaliteit, de waterveiligheid, de biodiversiteit en de beleving van het water;
3. De Amerikaanse rivierkreeft een risico vormt voor onze kerntaken en voor het behalen van onze doelen, waaronder die voor de Kaderrichtlijn Water (KRW);
4. Het intensief afvangen van Amerikaanse Rivierkreeft arbeidsintensief en kostbaar is;
5. Het niet realistisch is de Amerikaanse rivierkreeft in het hele beheergebied van Delfland af te vangen en er geprioriteerd moet worden.

Gelet op:
Artikel 77 van de Waterschapswet

Besluit:

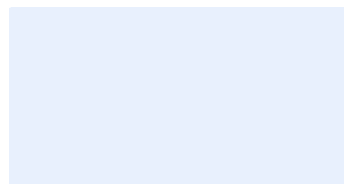
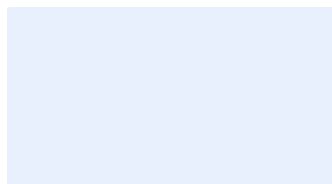
1. in te stemmen met het uitwerken van een plan van aanpak voor het beschermen van in 2024 gerealiseerde Natte Ecologische Zones (NEZ)
2. het ontwikkelen van een organisatie- en financieringsstrategie voor de bescherming van nieuwe waternatuur voor de periode 2025-2030

Aldus besloten in de openbare vergadering van donderdag 30 mei 2024.

De verenigde vergadering voornoemd,

de secretaris,

de voorzitter,

ir. P.C. Janssen

dr. P.H.W.M. Daverveldt

Dossiernummer: 3131